

KULTURA: Sestavine kulture: vzorci vedenja (obnašanje + življenje v družbi); jezik (za sporazumevanje in prenašanje kulture naprej); norme (pravila ki jih imamo); vrednote (spoštovanje, poštenost, iskrenost, materialne...); vsa znanja; materialni objekti (hiše, bloki, stavbe...); Delimo na duhovno in materialno kulturo. Delitev na **eksplicitno in implicitno kulturo**: Implicitna zajema celoto verovanj, prepričanj, znanj, norm, tistega, kar na zunaj ni neposredno vidno! Eksplicitna pa se izraža v zunanjih pojavnih oblikah: v vzorcih vedenja, organizaciji družbe in materialnih objektih. **Značilnosti kulture**: temelji na znakih in simbolih; je naučena [inkulturacija] - prava kultura; je skupna (iste kulturne vzorce uporablja večina pripadnikov družbe). Za moderne industrijske družbe je značilna **pluralnost** življenjskih svetov, pluralizem vrednot in norm, ne pa enotni kulturni sistem. Vendar pa je prevelik odklon od norm in vrednot dominantne kulture dojet kot devianten in pogosto postane predmet negativnih sankcij; - ne obstaja brez družbe; - je integrirana (sestavine kulture predstavljajo kompleksno celoto, če se ena sestavina spremeni, se spremeni celotna kultura). **Spreminjane kulture**: z inovacijami · s srečanjem različnih kultur: 1. etnocid - uničenje kulturne identitete (*genocid), 2. interkulturalizem: medsebojno prežemanje in nastanek nove kulture (v realnosti ni ideal), 3. multikulturalizem: obstoj različnih kultur med katerimi ne prihaja do sprejemanja kulturnih vplivov, ena kultura je dominantna, ostale marginalne. **difuzija kulture**: prehajanje sestavin ene kulture v drugo kulturno območje, posledica: zmanjšanje kulturne raznolikosti. **Akulturacija**: izraz uporabljamo za srečanje različnih kultur in izide teh srečanj - npr. proces prilagajanja priseljencev kulturi družbe, v katero so se priselili. **globalizacija**: je proces ekonomskega, političnega in vojaškega povezovanja različnih družb na svetovni ravni. + omogoča večjo povezanost med različnimi družbami, hitrejšo akumulacijo znanj, in skupno skrb za Zemljo. **Etnocentriem in kulturni relativizem**: etnocentriem: kadar je naša kultura edino merilo za presojanje druge, nam tuje kulture; prepričani smo da pripadamo najboljšim in so ostale kulture manj vredne; delitev kultur na višje in nižje NI SPREJEMLJIVA! **kulturni relativizem**: opazovanje neke sestavine kulture ne z vidika lastne kulture, ugotavlja, kakšno vlogo ima določena sestavina kult. v življenju neke družbe. **PRIMER**: formalna norma = zakon, neformalna norma = bonton, formalna pozitivna sankcija = nagrada (npr. denar), neformalna pozitivna sankcija = pohvala, neformalna negativna sankcija = graja. **2 kriterija razlikovanja med formalno in neformalno normo**: - neformalna nenapisana, formalna napisana, kdo jih izdaja (družba, država), učinkovitost. **Vrednote**: so sestavine kulture, s katerimi se izraža idealnost določenih »predmetov«, njihova zaželenost in prizadevanje, da se jim približamo, oz se jih polastimo. Lahko so materialne ali imaginarne (priateljstvo, dobrot). nekatere vrednote so pomembne za celotno družbo, druge pa so bolj specifične, omejene le na nekatere družbene skupine, dejavnosti in procese. Posamezniki običajno oblikujejo svoje sisteme vrednot v okvirih, ki jih določa družba, obenem pa si jih razlagajo po svoje. Istoimenske vrednote lahko v različnih družbah pomenijo različne stvari (npr bogastvo = denar ali kaj drugega, npr kamele). **Hierarhija vrednot**: razlikujemo finalne in instrumentalne vrednote (instr. služijo za doseg finalnih). Kdo določa prevladujočo vrednotno usmeritev določene kulture? a) **funkcionalisti**: vrednotni konsenz - rezultat soglasja glede temeljnih vrednot; b) **marxisti**: vsiljena s strani vladajočega razreda.; c) **Odnos med normo in vrednoto** - najprej vrednota → vrednote - splošne smernice ravnanja, norme so izvedene iz vrednot - pomenijo konkretne napotke za ravnanje. Norme in vrednote pa lahko različno interpretiramo (smrtna kazen, evtanazija, abortus). **Subkulture**: so variante splošne kulture. Subkulture znotraj dominantne kulture izoblikujejo svoj poseben sklop vrednot, norm, vzorcev vedenja. **Okoliščine, ki pogojujejo nastajanje subkultur v družbi**, so: verska pripadnost, rasna, etnična pripadnost, poklicna pripadnost, regijska pripadnost, generacijska pripadnost. * **kontrakultura**: zavrača standardne prevladujoče kulture in je z njo v nenehnem konfliktu. Mike BRAKE: **oblike mladinskih kultur**: 1) spodobna mladina: ne vpletajo se v subkulture in deviantnost, 2) prestopniška mladina: iz delavskega razreda, vandalizem & prostitucija, 3) kulturniški uporniki: srednji razred, boemsko življenje, 4) politično militantska mladina. * **alternativna kultura**: mladinske subkulture pogosto izražajo protest proti obstoječim normam in vrednotam in oblikujejo alternativo obsoječemu stanju. Nekomu je subkultura glavna razsežnost v življenju drugemu le rahel odklon, sprostitev od monotone, a še vedno pomembnejše šole, doma, službe... **MNOŽIČNA KULTURA**: Značilnosti: • proizvajajo in posredujejo jo **množični mediji** • kulturna industrija; • je nasprotna **elitni kulturi**; • uporabniki imajo vlogo **pasivnih potrošnikov** • je drugačna od **ljudske in ljubiteljske kulture**; • poudarjena je njena **funkcija propagande**; • pomembna je **funkcija razvedrila**. **Slabosti in prednosti**: - pasivizacija potrošnikov, - izguba umetniškega okusa, - funkcija propagande in razvedrila, + omogoča dostop do umetniških del širokemu krogu občinstva, + ustvarjalci se morajo odzvati na potrebe različnih vrst občinstva. Občinstvo ni popolnoma pasivno.

SOCIALIZACIJA: to je izraz za označevanje procesov prilagajanja v družbi, v kateri smo se rodili, sprejemanje njene kulture in izoblikovanja posameznikove osebnosti. **Vidiki socializacije**: poteka samo v interakciji z drugimi ljudmi; povezuje različne generacije; interiorizacija družbenih vrednot in norm. → Izoliranost posameznika od procesov socializacije povzroča trajne posledice: človekova potencialna človeškost se ne uresniči, če ni stikov med posameznikom in družbo (retardacija ali zaostalost pri govoru, prisvajanje družbenih veščin, zgodnja smrt) → za uresničevanje človekove družbenosti in izoblikovanje njegove osebnosti so pomembni 1) stiki z drugimi ljudmi, 2) močna čustvena vez. John Bowlby: teorija materialne deprivacije.; pomen družbenega okolja za človeka dokazujejo primeri nesocializiranih otrok. **Socializacija poteka vse človekovo življenje!** **Procesi socializacije**: 1. **primarna socializacija**: poteka v zgodnjem otroštvu, ko je otrok še popolnoma nesamostojen; dejavnika sta družina in skupina vrstnikov; odnosi so intimni, spontani, neformalni; otrok spoznava temeljna družbena pravila in se razvija kot osebnost; procesi učenja potekajo s posnemanjem, igranjem vlog, sistemom nagrad in kazni; je razmeroma trajna in nespremenljiva; vsa kasnejša socializacijska obdobja se vežejo na osnove, ki jih vzpostavi primarna socializacija. 2. **sekundarna socializacija**: vključevanje v bolj zapleteno mrežo različnih skupin, organizacij in institucij; dejavniki socializacije so šola, množični mediji, cerkev...; odnosi so bolj formalni; čustvene vezi niso več tako trdne - inkulturacijski pritiski niso tako intenzivni in trajni; meje med primarno in sekundarno socializacijo ne moremo natančno določiti. 3. **terciarna socializacija-socializacija odraslih**: pridobivanje poklicnih izkušenj, prevzemanje starševskih vlog. **Resocializacija**: je ponovna socializacija (mnogo težja kot primarna socializacija). Najpogosteje govorimo o resocializaciji kadar gre za: 1) pojave odklonskega vedenja in poskuse družbenega vplivanja na posameznika, 2) sprememba vrednot v družbi, 3) akulturacija (srečanje različnih kultur), 4) alternacija (verska spreobrnitev), 5) situacija, ki prizadane del telesa. **Dejavniki socializacije**: socializacija v modernih družbah je pluralistična; pomen različnih socializacijskih dejavnikov ni v vseh življenjskih obdobjih in kulturah enak in tudi vsi dejavniki niso enako pomembni za različne posameznike; dejavniki lahko delujejo v različnih tudi nasprotujočih si smereh. Družina, skupina vrstnikov, šola množični mediji, delovno okolje religiozne skupine, prostčasne skupine. **Življenjske dobe in potek**: Življenjske dobe so: OTROŠTVO, MLADOST, ODRASLOST, STAROST. Kriteriji za opredeljevanje življenjskih dob se med kulturami in zgodovinskimi obdobji razlikujejo. Značilnosti posameznega obdobja so odvisne od materialnih in kulturnih razlik - v tradicionalnih družbah so bile meje med posameznimi življenjskimi dobami precej jasne → prehodi iz ene v drugo dobo so bili zaznamovani z obredi - danes so meje med dobami vse bolj zabrisane, zato namesto izraza

Življenjske dobe uporabljamo izraz življenjski potek. *LIFELINE=alarm za starejše ljudi
naprava z rdečim gumbom, ki jo nosi vedno s sabo. Socializacija in individualna svoboda:
♦socializacija individualnosti ne duši, jo omogoča; ♦mladostniki lažje uveljavijo svojo individualnost kot odrasli; ♦v kolikšni meri lahko človek uveljavi svojo indiv. v sodobni družbi je odvisno od položaja posameznika; ♦najpomembnejši dejavniki za našo generacijo so vrstniki, družina, mediji,...